

دريزايش: الحاج سليمه عابد پيمان سويدن

استاد محمد سعيد
Ketabton.com
«سعيد افغانی»

لیکنه ۱۳۹۷

انجنیر عبدالقادر «مسعود»

او انجنیر سرور «صالح»

بسم الله الرحمن الرحيم
لنډ يادداشت او يادونه:

زما پلار خداييخېنلی دکتور محمد سعيد «سعيد افغاني» د (1363) لمریزکال دحوت په اومه نيټه يا پر « 1985 » زيږديز اېدي دنيا ته رحلت وکړ او وفات شو. انا لله و انا اليه راجعون. الله تعالى دی غريق رحمت او جنت فردوس ورته په نصيب کړي. آمين.

دغه وړه رساله چې تاسې اوس په لاس کې لری د هغه د وفات د ۲۵ تلين په مناسبت په 2012 کال د معززو ورونوهریو محترم انجینر عبد القادر « مسعود » او محترم انجینر سرور « صالح » لخوا ليکله شوی ، دادی ديو تعداد دوستانو د غوښتنې پر اساس هماغه رساله له سره چاپ او نشر ته سپارو. مننه

امين الدين « سعيدی – سعيد افغاني »

جولای 2018

بسم الله الرحمن الرحيم

استاد محمد سعيد «سعيد افغاني»

د پياوړي قلم خاوند!

انجنير عبدالقادر مسعود:

الحاج استاد دوكتور محمد سعيد «سعيد افغاني» د پوهې، علم او ادب د پياوړي قلم خاوند د روان كال 2012 د فبروري 25 نيټه د استاد «سعيد افغاني» دوفات اوه ويشتمه كليزه ده (د وفات نيټه (1363) لمريز كال دحوت په اومه نيټه يا پر 1985 زيږديز .). زه د داسې يو نامتو عالم او تکره ليکوال په اړه څو کرښې ليکم، چې دهغه دروند نوم نه يوازې زمونږ په هيواد کې، بلکې په نورو هيوادونو کې هم د يو مخور استاد، علمي، روحاني او ملي شخصيت په توگه خپل ځانگړی ځای او مقام لري. زمونږ په ټولنه کې زياتره خلک د نومياليو، وتليو او ميرنيو څيرو کارنامې او وياړني هغه وخت ستايي او نمائې، چې هغوی په دې دنيا کې نه وي. دا هم ډيره ښه خبره ده، چې مونږ د دوی ياد او کارنامې په خپلو زړونو او افکارو کې ژوندی وساتو، خو که په ژوند کې هم د هغو پر آثارو، علمي او څيړنيزو کره کتنو، سمینارونه، کنفرانسونه، غونډې جوړې کړو او دوی ياد کړو، دا به د اوسنيو او راتلونکو ځوانو نسلونو د ديني، علمي، ملي، ادبي او فرهنگي ودې او پرمختگ لپاره کارنده او ژور اغيز ولري.

ارواښاد استاد دوكتور محمد سعيد «سعيد افغاني» څو اړخيز شخصيت لري، ده نه يوازې زمونږ د هيواد د ديني او مذهبي علومو ډيوې بلې ساتلې وې، بلکې ديو محقق، مولف، څيړونکي، تاريخ پوه، سياست پوه او ټولنيز پوه په توگه ډير مشهور شوی هم وو. ارواښاد استاد دوكتور محمد سعيد «سعيد افغاني» د ارواښادموالنا عبدالمجيد «سپي» زوی وو، چې پر (1300) لمريز يا (1922) زيږديز كال کې د لغمان ولايت د عمرزيو د خير آباد په کلي کې په يوه درنه او روحاني کورنۍ کې زيږدلی دی. د ده پلار ارواښاد عبدالمجيد «سپي» په خپل وخت کې د نامتو علماوو، مشايخو او مدرسو له ډلې څخه وو، چې ډيرو زياتو ديني عالمانو خپلې زده کړې د ده په لارښوونې تر لاسه کړې دي.

استاد سعيد افغاني صاحب د تفسير، حديث، د فقهي اصول، فلسفه، منطق، بديع، بيان، معاني، تجويد، صرف او د شرح جامی علومو زده کړې، هم له خپل پلار او يو شمير نورو عالمانو په لارښوونې سرته رسولي دي.

پروفيسور عبدالله بختاني «خدمتگار»، چې زمونږ د هيواد يونامتو عالم او تکره ليکوال او شاعر دی، په خپله يوه ليکنه کې د استاد سعيد افغاني صاحب په اړه داسې کښلي دي (...دې ماشوم د خپل وروکتوب په دوره کې د خپل کلي له ماشومانو سره د خير آباد په

خاوره خاپوړې کولې . پلار يې لوی مدرس او د تيگرو د بنار د جامع جومات خطيب او امام وو. دهغه وخت له رسم او رواج سره سم مدرسانو به د ديني علومو طالبانو ته درسونه ويل. د درسونو نصاب معلوم و . د تفسير ، حديث ، فقهې ، د حديث اصول ، د فقهې اصول ، صرف، نحو ، بديع ، بيان ، معاني ، تجويد ، منطق او فلسفې باندې شامل و.

ځينو متبحرو عالمانو به د دغو ټولو موضوع گانو کارکاوه ، ځيني به په يوه څانگه کښې مشغول وو چه د هغه وخت په اصطلاح د هماغه څانگې عالم يا مال بلل کيده ، لکه د فقهې مال، د حديث، يا تفسير يا صرف، يا نحو، يا منطق ... مال او داسې نور. د خط ، حساب او نظم « ادبيات » لپاره بيل درسونه وو، او استادان يې « ناظران » بلل کيدل. دوی سره، د ديني علمونو طالبانو، چه د هيواد له گوټ گوټ نه راتلل او د هغه کلي او شا و خوا کليو د خلکو په مرسته ، خيراتونو او صدقو ژوند کاوه. محمد سعيد، د خپل پلار د درس په حلقه کښې خپلې لومړني زده کړي وکړې . د ديني موضوع گانو، او د صرف، نحو ، منطق او معاني مبادي يې هلته ولوستل او هملته بښايسته بڼه مال شو....)

استاد سعيد افغاني صاحب د لومړنۍ زده کړې وروسته پر 1320 کال کې رسمي آزمويڼې سر ته ورسولې او بيا د کابل دارالعلوم ته، چې په سيمه کې يو نامتو ديني مرکز وو، په پنځم ټولگي کې شامل شو.

پر 1325 ل کال کې له دولسم ټولگي څخه په ډيره عالي درجې سره فارغ شو. د کابل د دارالعلوم د مقاماتو له پريکړې سره سم، د ده پر سر د مولوي توب لونگي وټرل شوه، او هلته د استاد په توگه وټاکل شو.

ده پر 1328 کال په ننگرهار کې د نجم المدارس د مدرسې د مدير (سرمدرس) په توگه پوره لس کاله خپلې دندې ته دوام ورکړ.

بيا کابل ته راغی د ميرويس نيکه لومړی ښوونځي کې د ښوونکي په توگه او ورپسې د حبيبي په ليسه کې د ديني علومو (تفسير او منطق) د ښوونکي دندې لرلې.

استاد سعيد افغاني صاحب پر 1342 کال يا (1964 زکال کې د لوړو زده کړو لپاره مصر ته والړو، او هلته يې تر 1347) ل کاله پورې د جامع الزهر په پوهنتون کې د فلسفې او الهياتو په څانگه کې خپلې زده کړې ته دوام ورکړ.

د خپلو لوړو زده کړو وروسته د الازهر له پوهنتون څخه د ليسانس، ماسټري او دوکتورا ديپلومونه يې تر السه کړل، بيا خپل وطن ته راستون شو.

کله چې دی پر 1347 ل کال کې وطن ته راغی، لومړی په کابل کې د روښان په دارالمعلمين کې د تاريخ مضمون د استاد په توگه وټاکل شو.

بيا پر 1348 ل کال کې د پولې تخنيک انستيتوت د ټولنيزو علومو په ديپارټمنت کې د استاد او آمر دندې تر سره کولې. ورپسې پر 1352) ل کال کې د محمد داود خان په فرمان سره د عدلي وزارت په چوکاټ کې د قضا د عالي شورا د غړي په توگه په مافوقې رتبې کې (وزير) وټاکل شو، چې تر څنګ يې د قضايي محکمې چارې هم مخته بيولې.

په همدې وخت کې د کعبې زيارت ته والړو او د حج په مراسمو کې يې ونډه واخيسته. دی پر 1357 ل کال کې د تمیز د عالي محکمې (قاضي القضاة) د ريس په توگه،

ورپسي د اسلامي شئونو دوزارت او وروسته د علما او روحانيونو د عالي شورا په راس كې دندې تر سره كړې دي .

استاد سعيدافغاني صاحب په خپل وخت كې د پلار وطني جبهې يا ملي جبهې دمرستيال په توگه، د ژورنالستانو، ليكوالانو، حقوق دانانو د ټولنو او د اكاديمي علوم د علمي غړي په توگه وټاكل شو. په پوهه او هنر كې لومړي شرط استعداد، بيا استاد او ورپسي د ده خپلي هلي ځلي دي.

استاد سعيدافغاني صاحب ته پاك خداى يو ذاتي او ځانگړي استعداد ور په برخه كړى وو، ده د خپل پياوړي قلم په وسيله، هغه وخت چې د عربي دارالعلوم زده كوونكي وو، په ديني، اخلاقي او ټولنيزو برخو كې ډيرې په زړه پورې ليكنې او مقالې په مطبوعاتو كې په پرله پسې توگه كښلي او خپرې كړې دي. نوموړي په ننگرهار او كابل كې پرته له تدريسي چارو په ادبي او فرهنگي ډگر كې مهم نقش او رول لوبولى دى.

هغه په ننگرهار كې د « النجم » په نوم جريده د مدرسې لپاره په پښتو ژبه كې، چې لومړۍ گڼه يې پر 1337 ل كال كې د ميزان مياشتې پر 30 نيټه خپره شوه چلوله، او د دې جريدې مسوليت يې هم درلود.

په كابل كې كله چې دى د حبيبيې ليسي ښوونكي وو، د (اخلاق) په نوم جريده د خپل قلمي هاند او هڅې په وسيله د زده كوونكو لپاره چلوله.

استاد سعيد افغاني صاحب به هر كله زده كوونكي د شعروشاعري او ادبي نثرونو په ډگر كې روزل، پالل او هم يې هڅول، همدا لامل وو، چې د زده كوونكو پر اشعارو، ليكنې او مقالې د دې جرايدو پانې رنگينيدلې او هرچا په ډيره مينه په كې برخه اخيسته اوخپلي ليكنې يې نشرولې.

خوزياتره د ده خپلي ليكنې او مقالې وې. سرمحقق محمد صديق سيلانى په خپله يوه ليكنه كې د استاد سعيدافغاني صاحب په اړه داسې وايي:

« مرحوم محمد سعيد » سعيد افغانى « از شخصيت هاى فرزانه و درعين حال مبارز کشور عزيزما افغانستان است. وى بيشتريين ساليان زندگى پر بارش را وقف ايجاد آثار علمى و تعليم و تربيت نسل جوان کشور به روحيه وطنپرستى و صداقت و خدمت به مردم نموده و در رديف آنعده فرزانه مردان قرار دارد كه دست اندركاران دانش و معرفت جامعه افغانى برافكار و اندیشه هائيش حساب ميكنند.»

په رښتيا سره د استاد سعيدافغاني صاحب ټولې ليكنې او مقالې په تيرا بيا په ديني، علمي، ادبي او فرهنگي چارو كې د خورا قدر او ستاينې وړ دي.

ده د شعراو ادب سره ډيره مينه او علاقه لرله، د پښتو ادب لمن يې په خپلو ادبي نثرونو او شعرونو تازه او ښيرازه ساتلې وه، نوموړي خپلي ليكنې په ډير ساده، روانو او خوږو الفاظو كې په ظريفانه انداز سره كښلي دي.

د ده په تحقيقي او څيړنيزو آثارو او ادبي نثرونو كې د انساني او ټولنيز ژوند موضوعات په ډير عالمانه، علمي او انتقادي ډول څيړل شوي دي.

د هغه دا ليكنې، زمور د هيواد په زياتره ورځپاڼو، جرايدو او مجلو كې خپرې شوي دي. د استاد سعيدافغاني صاحب خدمتونه هلي ځلي هر با احساسه افغان نه شي هيرولې او سترگې نشي ترې پټوالى.

دوکتور فخرالدین سباوون د «هینداری او نیزه» مسوول مدیر په خپل یو شعر کې د ده شخصیت داسې ستایلی دی:

عالمه مولوی دوکتور محمد سعید «سعید افغانی»

ته «سعید» ته نیکبختي د هر افغان یې
ته د شرق خالنده ستوری ، په جهان یې
ته د ټول افغانستان فخر او نشان وې
ته خواخوږی او خیر خواه ، د هر انسان وې
بڼه ماهر ، ته د دوران او د ایمان وې
د اظهر ، شعلور لمر او نمایان وې
ته داکتر وې ، د اسلام دوست د سبهان وې
ته مهرر ، بڼه مفسر د پاک قرآن وې
ته استاد ، د فلسفې او دبیان وې
نړیوالوته ، دسولې په ارمان وې
ته «سعید افغانی» ستر روحاني او عالمه وې
ته ثانی ، «جمال الدین» ددین قائمه وې
د اسد میاشت ، 1387 ل کال - کابل

د استاد سعیدافغانی صاحب د آثارو ، لیکنو او مقالو څخه څرگندیري ، چې ده خپله ټوله پاملرنه ، توان ، ټوله انرژي او د ژوند هره شیبه او گړی د خپلو خلکو دملي وحدت ، یوالي ، اتحاد او اتفاق ، ورولي ، د سولې او سوکالی ، انساني مناسبات ، دنیوي او آخروي نیکمرغیو په لارو وچارو کې وقف کړي ده ، ده د خپلې پوهې او لیاقت په وسیله دیو دیني او علمي او ادبي عالم په توگه په خپلو آثارو او لیکنو کې له رښتینولۍ او حقیقت نه کار اخیستی او په ټولنیزو چارو کې یې د هر بښکني ستاینه کړې ده ، د تعصب ، کینې ، حسادت ، کبر او غرور او غیبت سره یې کرکه لرله ، د نصیحت ، پند او عبرت په توگه یې خلکو ته د ښو او بدو لارو لارښوونه کړې ده. هره بدې یې غندلې ، که د حکومت خامي او که د وطن او د خلکو د یوالي ، ملي وحدت او ورورولي پرخالف وي ، نوموړي خپل ټول پیغامونه ، اهداف او انساني مقاصد یې له ویرې او ډاره خپلو خلکو ته په ډاگه کړي دي . مولوي غلام سرور منظور په خپله یو لیکنه کې د استاد سعید افغانی صاحب په اړه داسې وایي:

«... څه شی چې زما په نظر ډیر د یادونې وړ دی هغه دا چې : مولانا صاحب د کورني او بهرني سولې ته ډیر ه زیاته توجه در لوده ، ده د سولې د ټینګښت په خاطر ډیري زیاتی مقالې ، موعظې ، دیني مضامین ، کتابونه او رسالې لیکلي دي ، چی هر یو یې د ډیر زیات ارزښت لرونکي دي .

ډاکتر صاحب عالم وو ، او عالمان ور باندی ډیر سخت گران وه ، او عالمانو ته به یې همیشه داسې خطاب کاوه : «چی سوله تبلیغ کړی ، ورور گلوۍ تبلیغ کړی ، د انسان انسانی کرامت تبلیغ کړی ، فقر ، ! فلاکت ، دربدری ، بی عدالتي ، لوږه ، بی کوري او اجتماعي مظالم چې اصلاً داسلام مبین دین یې په کلکه غندنه کوي ، د اسلام له نظره و خیری او اضرار یې ټولو مسلمانو او زیارایستونکو هیواد والو ته ، روښانه کړی .»
دی پدی عقیده و چې :

ملا امام ، خطیب او نور دیني او مذهبي مسوولین د نورو هیواد والو په وړاندی ډیر درانده مسوولیتونه لري ، را پیدا شوي ستونزې باید عالمان او روحانیون په مبتکر رانه توگه تشریح او توضیح کړي....)

الحاج استاد سعید افغاني صاحب، د وطن د ازادی، سولې، سوکالی، خپلواکۍ، دیني، علمي، اخلاقی او ټولنیز مطالبو په اړه په خپلو آثارو، لیکنو، مقالې او ویناگانو کې په ډیر انساني اخلاقی او اسلامي فکرونو خپل نظریات په ډیره خوندوره ساده او روانه ژبه، چې په کې ډیر لوړ مفاهیم او معناگانې نغښتي دي، خپلو خلکو ته بیان کړي دي. د ده د آثارو، لیکنو او مقالاتو اغیز هغه وخت سړی احساسولی شي، چې هغه په ژوره توگه مطالعه کړي، د ده پوهنیز، څیړنیز، دیني، تاریخي او ادبي آثار، ویناگانې، روحانیت، علمیت او تجربه زموږ په هیواد کې او له هیواد نه بهر دومره شهرت ترلاسه کړی دی، چې خلک د ده روحاني، مذهبي، ټولنیز او علمي شخصیت ته په ډیره درنه سترگه، د عزت، عقیدت او درناوی په توگه گوري، او د ده په لارښوونو ویناگانو، نصیحتونو او پندونو خپل عملي گامونه اوچتوي..

پروفیسور عبدالله بختانی « خدمتگار »، چې زموږ د هیواد یو نومیالی او متفکر شخصیت دی، په خپله یوه لیکنه کې د استاد سعید افغاني صاحب په اړه داسې کښلي دي: «دوکتور محمد سعید» سعید افغاني « زموږ د هیواد مشهور عالم ، لیکوال ، مولف، استاد او اجتماعي شخصیت و چه تل یې د سولې، ترقي، وروري ، برابري او تفاهم لپاره مبارزه کوله، د دې نومیالي پوه دروند نوم هم په وطن کښي او هم د نړۍ په نورو هیوادونو کښي خپور او مشهور دی ...».

کله چې استاد سعید افغاني صاحب لورې زده کړې پای ته ورسولې او خپل وطن ته راغی، په دارالمعلمین کې د تاریخ د مضمون د استاد په توگه خپلې دندې ته دوام ورکاوه، په دې وخت کې ده د هیواد سیاسي او تاریخي مطالبو ته ژوره پاملرنه وکړه او خپل نظریات او یادښتونه یې سره را ټول کړل او د کتاب په بڼه یې «د افغانستان تاریخ» په نامه چاپولو ته برابرکړل.

ده د هیواد سیاسي حالتو، سیاسي فعالیتونو ته ډیره پاملرنه لرله. د کابل پوهنتون او پولي تخنیک انستیتوت زموږ په هیواد کې د لوړو زده کړو، سیاسي او صنفی مبارزاتو او فعالیتونو ډیر مهم، ستر او اوچت علمي، تخصصي او سیاسي مرکز وو، چې په ملي کچه د نارینه او ښځینه د زده کوونکو په روزنه او پالنه کې یې ډیر اغیزمن نقش درلود. په پوهنتون او پولي تخنیک کې سیاسي گوندونو د خپلو سیاستوالو په وسیله خپلې سیاسي موخې دخبرو اترو، لیدني کتنې او د ښو اړیکو په ټینګولو سره د زده کوونکو په منځ کې فعالیتونه کول، په اخبار او جرایدو کې بیلا بیل موضوعات خپریدل، مظاهري، میتینگونه او د سلطنت پر ضد فعالیتونو کیدل، خو دهغې وخت سلطنت دا ټوله وضع تر خپلې پاملرنې لاندې ساتله، په ښکاره او پټ ډول یې خپل پلویان لرل.

استاد سعید افغاني صاحب د یو با احساسه، ملي او وطنپرست شخصیت په توگه د هیواد سیاسي حالت او وضع په غور سره تعقیبوله، هغه وو، چې د کابل پوهنتون او دپولي تخنیک د استادانو او زده کوونکو د دموکراتیکو صنفی فعالیتونو او هلو ځلو نه خپله پلوي وښوده او د دوی ترڅنګ د صنفی او دموکراتیکو اهدافو لپاره یې فعالانه مبارزه پیل کړه.

استاد سرفراز مومند، چې زموږ د هيواد يو تکړه سياست پوه، ټولنيز پوه، ادبي او فرهنگي شخصيت دی، د استاد سعید افغاني صاحب صنفی فعالیتونه په پوهنتون کې په خپله يوه لیکنه کې داسې بیانوي: (... په دغه وخت کې د افغانستان د پوهنتونونو قانون خپور شوی و ، چې د محصلینو او استادانو د جدي غبرگون سره مخامخ شو. په 1350 کال کې د محصلینو اتحادیه جوړه شوه ، ویل کېدل چې نوموړی قانون غیر دیموکراتیک دی ، د استادانو او محصلینو حقوق پکې پوره په نظر کې ندي نیول شوي نو د استادانو د اتحادیې جوړېدل په همدغه وخت کې یو مبرم ضرورت گڼل کېده ترڅو، چې د محصلینو د اتحادیې په څنګ کې د استادانو اتحادیه هم جوړه شي او د استادانو د دیموکراتیکو او صنفی غوښتنو د پاره مبارزه وکړي. پدغه وخت کې کابل پوهنتون د سیاسي مبارزاتو ډگر و، د ټولو سیاسي جریانونو نمایندگان په پوهنتون کې محسوس و ، د افغانستان د خلکو دیموکراتیک گوند دوي برخې «خلق او پرچم» ، د ماپوستانو گوند « شعله جاوید» ، افغان ملت ، صدای عوام او جوانان مسلمان فعالیت درلود . هر گوند به په مختلفو مواردو کې ځانګړی غونډی او تظاهرات تنظیمول خو په تاسف د دغه ډلو اکثر انرژي د یو بل په تخریب مصرف کېده او پدغه اساس همیشه صنفی هدفونه د سیاسي مرضونو قرباني کېدل ، دوخت دولت په دې تضادونو څخه استفاده کوله او صنفی مبارزو به مطلوبه نتیجه نه ورکوله.

بنه مې په یاد دي چې دغه وضع د استادانو د اتحادیې په جوړولو کې هم مسلطه وه ، هرې ډلې غوښتل، چې اتحادیې ته یې غړي انتخاب شي، چې د ضرورت په وخت کې دغه صنفی اتحادیه د خپل سیاسي غرضونو د پاره استعماله کړي. جلسی روانی وي ، تضادونه عمیق کېدل او با الاخره یوه جلسه دومره هیجاني شوه چې نژدی وه چې د استادانو اتحادیه، چې د استادانو د صنفی گټو یواځنی رښتینی مدافع وه جوړه نشي او غونډه ړنګه شي او دغه کالس حق او دیموکراتیک غوښتنه په ځای پاتی شي. درست په دغه لحظه کې استاد سعید افغاني چې د پولیتخنیک د بی طرفه استادانو څخه و او د پوهنتون اکثره استادانو کې د ټاکلي احترام څخه بر خورداره و، یوه ثابته بیانه ایراده کړه، استادان یې اتحاد او اتفاق ته را وبلل ، صنفی هدفونه او سیاسي هدفونه یې لنډ توصیح کړل ، هیله یې وکړه، چې صنفی غوښتنې د سیاسي غوښتنو څخه بیلې کړي ، استادان یې په ډیر ارام او متانت سره دغه عظیم مسوولیت ته متوجه کړل، چې که دا اتحادیه جوړه نشي نو یوه نه بڅښونکی تاریخي اشتباه به مو کړي وي او راتلونکی به په مونږ لعنت وایي. پر لپسې چکچکو دغونډی سکوت مات کړ، دغه بیانیې په ټولو استادانو بنه تاثیر وکړ ، جلسی دوام وکړ او په نتیجه کې په یو ټا کلي پروگرام د اتحادیې انتخابات وشول ، اتحادیه جوړه شوه ، چې دارالانشایی پدی ډول و ټاکل شوه:

- 1- استاد فضل الربی پژواک د اتحادیې د ریس په تو گه
  - 2- استاد سعید افغاني د اتحادیې د معاون په تو گه
  - 3- سرفراز مومند د اتحادیې د منشي په تو گه
  - 4- ډاکتر پشتونیار « د ننګرهار پوهنتون څخه» د اتحادیې د منشي په تو گه ...
- د استاد سعید افغاني صاحب دروند نوم نه یوازې زموږ په هيواد کې، بلکې دنړی په یو شمیر نورو هيوادونو کې هم خپور او پیژندل شوي دي. دی په قاهره کې د پښتو راډیويي خپرونې د څانګې ویاند او آمر هم وو، ده د دغې

رادیويي خپرونو په وسیله زموږ د هیواد تاریخ او فرهنگ، او زموږ ده وطن او د مصر د تاریخي او فرهنگي اړیکو په اړه، او د علمي، اسلامي او مذهبي مطالبو په تړاو نړیوالو عربي نړۍ ته په عربي او پښتو ژبو معلومات ورکاوه. دی یو رښتیني متدین، پاک او سپیڅلي مسلمان وو. کله چې پر 1967 ز کال کې د مصر جمهوري دولت له نظامي یرغل سره مخامخ شو، په همغه شپه کې، ده ټول خطرونه قبول کړل، ځان یې د قاهرې رادیو ته وراساوه. د پښتو خپرونو ترڅنګ هغه د رادیو عربي نشرات په عربي ژبه په ډیره میرانه، چې د فصاحت او بالغت له خالقیت او ژورنالستیکو نورمونو سره برابر وو، فعال وسائل، او ټول خلک یې متانت، ورورلي، اتحاد او اتفاق ته او نظامي قوتونه یې د نظم او امنیت ټینګولو ته په ډیرو عالمانه توضیحاتو هڅول، چې د ارواښاد جمال عبدالناصر د جمهوري دولت څخه ملاتړ وکړي. همدا عامل و، چې دی د ارواښاد جمال عبدالناصر له خوا، چې د ارشاد او فرهنگ وزیر هم حضور درلود، رسماً وغوښتل شو، د ده شجاعت او میرانه یې وستایله او دی یې ډیر زیات وناز او ورته یې وویل: «... ستا دا شجاعانه او د میراني ابتکار د سید جمال الدین افغاني خاطرات او یادونه، یو وار بیا د مصر د خلکو په زړونو کې شیرازه او تازه کړل، له دې کبله د مصر دولت ستانه د دوهم عالمه په توګه او د افغانستان له ټولو خلکو څخه د زړه له کومې مننه کوي...» ارواښاد جمال عبدالناصر د ارشاد او فرهنگ وزیر ته دنده وسپارله، چې د استاد سعید افغاني صاحب دوه کتابونه، چې « شیخ الاسلام عبدالله الانصاری الهروی او نابغه الشرق السید جمال الدین الافغاني » نومیدل د ده له خدماتو او میرانو او د افغانستان او مصر د روابطو د ټینګښت لپاره چاپ کړي.

استاد سعید افغاني صاحب، د ده له پاملارنې څخه د زړه له کومې نه مننه وکړه. په رښتیا سره، د استاد سعید افغاني صاحب دا خدمتونه، او نه ستریکیدوونکي مبارزه د قدر او ستاینې وړ ده.

لنډه دا چې استاد سعید افغاني د خپل ژوند تر آخره سلکې پورې خپل قلم اوچت ساتلی وو، او د دوه زرو په شاوخوا کې یې، دیني، اخلاقي، تصوفي، فلسفي، ټولنیز، سیاسي، ادبي او فرهنگي لیکنې او مقالې کښلي دي، د خپل وخت په مجلو او ورځپاڼو کې لکه: هیواد کاروان، انیس، پامیر، ننگرهار، پیام حق او قضا او همداسې نورو... کې د ده لیکنې او مقالې خپرې شوي دي.

د استاد سعید افغاني چاپ او نا چاپ شوي آثار او تالیفات دا دي:

- 1- شیخ الاسلام عبدالله الانصاری الهروی، په عربي او دري ژبو، چاپ (1967ز)
- 2- نابغه الشرق سیدجمال الدین الافغاني، په عربي ژبه چاپ (1967ز)
- 3- د شرق نابغه سیدجمال الدین افغاني، په پښتو ژبه، چاپ (1355ل)
- 4- افغانستان، تاریخاً، حضارتاً و کفاحاً، په عربي ژبه، ناچاپ
- 5- العقیده الاسلامیه و آراء المعتزله و الاشاعره و الماتریدییه و اختلافاتهم
- 6- الاشارات و التنبيهات ابن سینا، په پښتو ژبه، چاپ (1359 ل)
- 7- تفسیر، د یو لسم ټولګی لپاره په پښتو ژبه
- 8- تفسیر، د یو لسم ټولګی لپاره په دري ژبه
- 9- عقاید- درسی کتاب

- 10- منطق - درسی کتاب
  - 11- اساسات اسلام به نگاه علم و فلسفه - د دارالمعلمین 13 (تولگی لپاره
  - 12- اساسات اسلام از نگاه علم و فلسفه، د دارالمعلمین (14) (تولگی لپاره
  - 13- کلتور اسلام از نگاه علم و فلسفه، په دری ژبه، د (1349 ل) کال چاپ
  - 14- مختصر تاریخ افغانستان و دول متمدن اسلام . پولیتخنیک کابل
  - 15- محمد «ص» رهبر بزرگ اسلام، د (1363 ل) کال چاپ
  - 16- پلار وطنه ملی جبهه او یا دلته د ټولنیزو ستونزو د حل الر، د (1362 ل) چاپ
  - 17- خطر جنگ هستوی، په دری ژبه ، د (1363 ل) چاپ
  - 18- اندرزونه - په پښتو ژبه ، ناچاپ
  - 19- آداب قاضی، په دری ژبه
  - 20- و الصلح خیر، صلح و آرامش از دیدگاه اسلام ، د (1362 ل) کال چاپ
  - 21- زندگی مسلمانان، په دری ژبه د (1363 ل) کال چاپ
  - 22- اندرزونه - په دری ژبه ، ناچاپ
  - 23- در باره ادیان و دین اسلام ، په دری ژبه - ناچاپ
  - 24- اخلاق و فلسفه ، په دری ژبه ناچاپ
  - 25- د نجات او کامیابی لپاره علم او فلسفی له نگاه، د (1370 ل) کال چاپ
  - 26- امراض روحی و معالجه آن - ناچاپ
  - 27- الاخلاق و التصوف - په عربی ژبه ، ناچاپ
  - 28- سفر، د (1982 ز) کال چاپ
  - 29- خلاصه اندرزها و نصایح سودمند برای ستاژیران قضا ، د (1354 ل) کال
  - چاپ 30- ارکان ، شرایط و احکام نکاح - ناچاپ
  - 31- طبیب بگو مرضم چه و چاره چیست ؟ ، ناچاپ
  - 32- مبادی اسلام ، د (1369 ل) چاپ
  - 33- حاکمیت انقلابی ، ناچاپ
  - 34- تعبیر - په پښتو ژبه - ناچاپ
  - 35- د باختراطلاعاتی اژانس مطبوعاتی مصاحبه - د (1347 ل) کال
  - 36- انقلابی افکار ، هڅی او هیلی - ناچاپ
  - 37- زما ژوند - ناچاپ
- استاد سعید افغانی صاحب پاک، سپیڅلی، مهربان او متفکر انسان د پراخي حوصلي او د لوی همت، او میراني خاوند شخصیت وو.
- ده د بیوزلو، بی کسو خوارانو، یتیمانو، کونډو او رنډو سره سپیڅلي مینه او خواخوږي لرله، او په صداقت، تقوا، اخلاص او پاکی سره یې خپلي خاوري، خپل هیواد او هیوادوالو ته په عمل کې ارزښتمن کارونه او فعالیتونه تر سره کړي دي، ده دپاک الله سره، دانسان او انساني کرامت سره سپیڅلي مینه او محبت درلود.
- ارواښاد استاد سعید افغانی پر (1363) لمریز کال دحوت په اومه نیټه یا پر 1985 زیږدیز کال کې د فبروري په 25) نیټه له دې فاني دنیا څخه سترگي پټي کړي. د زړه له ناروغی له امله د ده مهربان او خواخوږی زړه ودرید.

دی په کابل کې د جابر انصار (رض) د مزار ترڅنګ د شهدای صالحین په هدیره کې په ډیره درناوی سره خاوروته وسپارل شو.
روح دې بې بناد وي او د ده روحاني، علمي او ادبي ډيوې دې تل روښانه وي.
په ډيردرښت: انجنير عبدالقادر مسعود

د استاد سعيد افغاني د آثارو او ليکنو څخه مو څو بيلگي غوره کړي دي، چي ستاسو درنولو ستونکو پام ورته راگرځوم: **لمر!**

ستا نور ، ستا پلو شي او ستا حرارت د ژوند په اړخونو کېني تاثير اچوي او د موجوداتو او کائناتو په تحول او تطور کېني لوی لاس لري. ته که نه ئي ؛ شپه به سبا نشي او د شپې تيارې به ټول قوا وي په ظلمت کېني وساتي. دا سبا ، دا رڼا ، دا حرکت او دا جدیت؛ د ستا د وړانگو مرهون دی. دا هڅې، داهيلي او دا تپش؛ د ستا د حرارت په اثر نڅا کوي. دا شور او د ا زور ، دا رنگ او دا بوی؛ د ستا په پرشوره څپو کېني مستي کوي. داکتر محمد سعيد « سعيد افغاني » - کابل

د ژوند رسالت له خدایه وويريږي!

مگر؛ افسوس چه له خدایه ويره کمه شوي ده. ايمان او وجدان ته خجالت دي! خو آرمان چه د اکثر و سره ايمان او وجدان نهايت زيات کمزوري دي. له تاريخه وډاريږي! خو ځيني د تبصری په ډول وايي: هغه چه د تاريخي مسؤوليت څخه نه ډاريږي، د دي شخصيت نه لري چي د تاريخ څخه وډاريږي. د دي ټولو سره سره يواځي همدومره بايد ووايم. لږ څه خو د وطن د خدمت او دخلکو د ژوند بڼه کيدو او د پرمختگ او دايمي سعادت د پاره او وطن د اولادو په حيث ټکان وخورې او د خپل د ژوند رسالت ته جدي پام وکړي.

سعيد افغاني د (1358) ل کال - کابل

سلگی !!!

سلگی ... سلگی ... بيا هم سلگی !!!

دا د مرگ سلگی ، دا د مظلوم او بيچاره انسان د ځانکندن سلگی !!! اف !!! هغه ولي زخمې شو؟ په هغه باندي دا پرهارونه چا کېښودل ؟ هغه په وچو شونډو مري! هغه مري خو ډير تری دی ، او څوک نشته دی چي په خوله کېني يې اوبه واځوي. دهغه مرگ د ډيري مایوسي مرگ دی، په زړه کېني يې ډير آرمانونه شته دي. دهغه ټول آرمانونه د خاورو سره برابر شول. دهغه غوښتنې مرغان او څيرونکي حيوانات خوري، قبرنه لري، چي د گالانو گيدی ورباندي کيښودل شي ، او نه يې کومه مناره او جنډه په سر ولاړه ده، چي احترام او سلام ورته وړاندي شي او لکه د ده دځان او وجود په شان يې نوم هم ورک شو، او د يو گمنام سپاهي په نوم ياديږي. هو : دلته يې و جود او نوم نشته دی!!! مگر؛ دا ځلي په رمزي ډول د غيرت او ميرانې څخه تعبير کوي.

وايي : هغه بڼه غښتلي ځوان ؤ ، روان تندي ، پنډې مټې او بنايسته هيکل او قامت يې در

لوده ، هغه په خټه افغان او د دې خاوری زوی وه. هغه د پښتنې او افغاني مور په شډو لوی شوی و. هغه د دې لپاره نه وه لوی شوی، چې په برچو ، گولی او بم و مري. هغه زړه او ضمیر در لوده او دښې تربیې استعداد ورسره پیاوړې و. هغه د مور په غیر او دپالر په ناز لوی شوی و.

هغه د دې وطن او اولاد او تولید و. اف !!! هغه چا مړ کړ؛ او ولې مړ شو؟ افسوس !!! د هغه په پرهارونو پټې کښې نه بنودل شوي! . په مړینې یې چا ونه ژړل ادکې مور، یې سرته ولاړه نه وه! پلار او دوستان یې په مرگ خبر نشول! ظالمو وطنوالو ورباندې زړه ونه سوزیده! پرستاري یې ونه شوه آرمان ؛ د هغه پیاوړي ځوان خوله او تن د وطن په خاورو سپیره په خپلو وینو ککړو پرهارونو، سورمو او خولي یې ډیرې وینې لاری، سترگې یې د زړه په سرو وینو او گلابی اوبنکو ډکې او د وطن په کلمه یې سا او آخري سلگي ورکړه..

انا لله و انا اليه راجعون.

وايي: د ده د مرگ په وخت کښې یو تن سخت زخمې، چې د ده په څنگ کښې پروت و او ورسره د مرستي توان یې نه درلوده، له ده څخه داسې اوریدل: ای زما خوږې مورې؛ گرانه پلاره ، ورونو او دوستانو: زما مرگ د وطن د خدمت په لپاره کښې و. زما نیت او اراده پاکه وه. ما غوښتل چې د وطن د آزادي او استقلال په لپاره کښې سر ورکړم. زه ظالم نه وم او نه يم ؛ خود ظالم د لاسه په داسې بي رحمي مرگ مرم.... هو : زه مرم .... او زما د مرگ آخري دقيقي او ثانيې دي. زما روح الوزې او د دايمي پرواز لپاره ځان برابرېوي. زه په داسې حالت کښې هم ډیر خوښ يم او دا قوي هيله لرم. چې زما له پاکو وینو به داسې گلان او زمريان پیدا شي، چې زما او د ټولو وطنوالو پاکي هيلي به ښې تر سره کړي.

زه مسوؤل نه يم!!!

زه گناه گار نه يم ، او نه را سره د بل چا په حق باندې د تیري خیال و.... بلکه زه د خپل وطن ، د خپل حق په لپاره کښې د غلیم له لاسه مړ شوم .... خو زما باور دی چې په دغه لپاره کښې به د مطلب د پوره کیدو پورې ډیر سرونه ژار او قربان شي. **هو :** و اورئ او بیا ټوله دنیا ورباندې خبره کړئ، چې زه مرم ، خو زما دا مرگ د نامردی مرگ نه دی!!! زه خپله سا او آخري سلگي په داسې حال کښې د لاسه ورکوم، چې دراتلونکي عادلانه قضاوت هیله را سره قوي ده.

زه د دې قضاوت هیله هیڅ نه لرم چې زه ولې مړ شوم ؛ او نه د کوم برائت د اخستلو پروا لرم ، ځکه چې زما لپاره همدومره بس دي چې خپل ایمان او وجدان ته خجالت نه شوم. بلکه زما هیله د هغه عادلانه قضاوت څخه دا دی، چې د ټول وطن د موجوده جنجالونو د ښه حل په باره کښې واقعي حکم صادر شي ؛ ترڅو د عبرت وړ شي ، او په هغه چا نفرین ووايي، کوم چې په نا معقولو حرکتونو یې وطن او خلک تباه کړل هو.... زه دا حق لرم چې ووايم:

دا انسان ولي؛ په بل انسان باندې ظلم کوي؟ دا انسان ولي؛ په خپل خیر او شر بڼه نه پوهیږي؟ دا انسان ولي؛ حق ته باطل او باطل ته حق وائي؟

رحمان بابا وائي:

که څوک تله د انصاف په لاس کښي در کړي

خپل ټټو او دبل آس به برابر کړي

افسوس!! چي په برابریدولو هم قانع نه دي. حقیقت دادی چي دا انسان په دې شلم قرن کښي هم د وحشت او بربریت له مفکورو څخه نه دی خالص شوی. دا انسان د نورو په حقوقو تجاوز کوي، او خپل تجاوز ته عدالت هم وائي. دا انسان لاتر اوسه د څیرونکو حیواناتو څخه هم بد خوي او خصلت لري، نه مریږي، بس نه وائي، په خپلي هوا او هوس کښي ډوب دی.

افسوس!! نن دا انسان خپل ټول قدرت او طاقت په دې کښي صرفوي چي خپل انسان ورور څیږي کړي، او بیا په خپل شیطاني بد عمل وویاري، حتي دا چه په ښکاره ډول باطل ته حق او حق ته باطل وایي؛ او په ډیرمهارت کوشش کوي چي جائز دلایل هم ورته برابر کړي.

ښه!! نو په داسي شرایطو کښي چاره څه ده؟ او څه باید وکړو؟ زما په نظر: یو گډ وطني تفاهم ته ضرورت دی؛ چي دا موجوده جنجالونه د مفاهمي د لیاري، ښه په معقول ډول وسیږي، او بیا د حل په لپاره کي مشترک گامونه پورته شي!!! خو دا چي څوک به دا کار وکړي شي؟

هو: زه باور لرم، چي دا پاک عزم، او قوي اراده؛ د وطن صالحو وطنوالو ایماني او وجداني تفاهم او معقول وطني حرکت ته په جدي ډول ضرورت لري او بس. **افسوس!!** په اوس وخت کښي له هر خوا د مایوسي حالت قوي دي. مگر؛ زه باور لرم که چیري د وطن زامن په ریښتني ډول، په اتفاق او پاک نیت او عمل باندې کار پیل کړي، دا راتلونکي شرایط به دغه شاني ټول موانع او عوائق له مینځه حل شي او په هغه چا به لعنت ووائي، کوم چي د وطن او د وطن د ځامنو د تباه کولو په لپاره کښي ئي هاند ویستلو.

هو: په دې وطن ډیري شخړي او تباهي را غلي؛ او د دې وطن ځامن تر اوسه پوری کړیږي او سلگي باسي. دا ولي؟ او ترڅو؟ ښکاره واقعیت دا دي چي: د ظلم او زور، زیاتي کاسه، اخر نسکوره کیري او بله دا چي په بي عدالتي، کلي او کورونه نه جوړیږي.

سعید افغاني 11-9-1359 ل کال- کابل

انتظار تا به چه وقت؟

تا چند به انتظار این و آن باشیم!!! دیر شد و مدتی مدیدی در حالت انتظار به سر میبریم. من انتظار آن را ندارم که برای شخصی من چیزی داده شود؛ بلکه انتظار من برای آرامی و رفاه اجتماع است. ا

افسوس!!! من در زندگی تصور نمی‌کردم که چنین حالت مُخوف به او ضاع عمومی مسلط گردد و زمینه های نا معقولیت، وحشت، نفاق و تباهی عمومی را که همه با هم در آن خواهیم سوخت؛ مساعد و دامنه دار سازد.

نمیدانم به تنهایی چه کنم؟ اگر به تنهایی اقدام کنم، سودی ندارد!! و از جانب هم میگویند که حرکت انفرادی مخالف حرکت مترقی میباشد و با این طریق فعال به تنهایی تحت تاثیر حرکت های نا مترقی واقع میگردم.

باید صادقانه بگویم که : از دوام این حالت رنج میکشم ، مریض شدم ، قلب و فکرم پریشان گردیده و از هر طرف به ناملایمات ها مواجه میباشم!!!
راز دلم را بکسی گفته نمیتوانم ! همه تماس و فعالیت هایم تحت نظارت و مراقبت شدید قرار دارد ، شب و روز در جمود و رکود بسر میبرم و حتی میترسم که آخر در جمله گناه کاران به حساب شوم و یک عمر حرکت های را که به منفعت وطن و سعادت مردم انجام داده ام ، به هدر خواهد رفت.

دوستان : من بخاطر سعادت و آرامی بشریت با نیت و اراده پاک سالها رنج و زحمت کشیدم ، آرامی حیات خویش را وقف آرامی ملت و مردم خویش کردم و افتخار دارم که با ظالمین و تباهکاران نه ساختم !! با وجود اینکه محرومیتها و مشقت های گوناگون را دیدم و تحمل کردم.

بباید حساب کنیم! من برای خود و او اولادم با مثل دیگران جنت را نه ساخته ام، و نه هم با مثل دیگران قصر ها و خزانه ها دارم !! ولی؛ آنچه دارم ایمان ثابت و بی خلل است؛ با این هم ستمکاران قرن بیست از نیروی من و تو استفاده ناجایز مینمایند، در حالیکه مشقت را من و تو متحمل میشویم و از برکت آن عیش و نوش را قدرتمندان دارند. **دوستان :** انتظار تا به چه وقت ؟ هر چند فکر کردم ، امراض اجتماعی را تحت تحلیل خویش قرار دادم ، چاره جز این نیست که بگویم: بباید دست به الشه نباشید و این سکوت و خاموشی را بشکنید!

بباید در بین خود بخاطر مصالح ملی توأم با حسن تفاهم و حسن خیر وحدت عمل را به میان آرید.

بباید اوضاع را با دید و فکر آزاد و منطقی ؛ مورد تحلیل و بررسی همه جانبه قرار دهید.

بباید بالای عوامل اساسی این وضع تحمیل شده ، بحث و مشورت عالمانه نماید.

بباید چاره اساسی را برای امراض اجتماعی سراغ نماید.

بباید به چنان تصمیم قطعی معقول موافقت و متوصل شوید که هیچ قوت اهریمنی به آن غالب نه گردد.

ای فرزندان صالح وطن ! باور داشته باشید ، اگر با حسن نیت و با اراده پاک بخاطر آرامی و سعادت وطن و مردم متفق شوید؛ و با معقولیت اوضاع جاری را بررسی و به امراض اجتماعی نخسه های علمی و منطقی تهیه کنید !! در آن صورت وحدت و عمل ایمانی شما ، چاره اساسی تحول این وضع خطیر را کرده میتواند.

ومن الله التوفیق

سعید افغانی کابل - افغانستان

په ډیر درنښت : انجنیر عبدالقادر مسعود

دیدگاه استاد بزرگوار مولانا سعید افغانی !

انجینر سرور « صالح »

2011/22/02

اگر چه نوشتن دیدگاه و یا هم تحقیق در رابطه بزرگ مردان تاریخ ، علما و دانشمندان و بخصوص پیرامون استاد فرزانه سعید افغانی صاحب ؛ کاریست نهایت دشوار و مشکل و ضرورت به تحقیق طولانی و تخصصی دارد .

ولی ؛ با آنهم بنابر ارادت و خلاصمندی که به استاد مرحوم سعید افغانی صاحب دارم ، بدینوسیله قلم ناتوان و فقیرم را با برداشته و خاطرات و نصایح استاد را که هنوز هم در فکرم طنین انداز است توام با استفاده از تعداد کتب شان که در دست دارم ، مختصراً روی صفحه کاغذ بنویسم .

ضمناً با کمال ادب و احترام آرزومندم تا موسسات اکادمیک و بخصوص سایر شاگردان استاد که استعداد قلم و نوشتن را دارند، در باب استاد « تحقیق و پژوهش » را تکمیل و تقویت بخشند .

من بیاد دارم آن دوران جوانی خود را که در سال « ۱۳۴۹ هجری شمسی » در پولی تخنیک کابل محصل بودم ، و استاد بزرگوار سعید افغانی صاحب با قامت و قد بلند ، دریشی پاک و منظم و ملبس با « نیکتای » ، چهره نورانی و با محبت و شادمانی داخل صنف میشد و با صدای رسا توام با نهایت صمیمت، افتخار و دانش عالی که داشت ، مضمون « تاریخ افغانستان و دول متمدن اسلام » را که نوشته جناب بزرگوار شان بود ، به ما تدریس میکرد .

استاد سعید افغانی ؛ شخصیت با کمال ، مربی و رهنمایی دانا و با اعتماد همه بود و همیشه ما محصلین را نیرو و قوت می بخشید تا دقیق بیاموزیم و با متانت و ایماننداری در آبادی فردای وطن و خدمت به بشریت سهیم شویم !

استاد سعید افغانی که تمایل به خط و فکر شیخ خواجه عبدالله انصاری « پیر هرات » و علامه سید جمال الدین « افغانی » داشت ، همواره میکوشید تا جوانان را دلسوزانه هم در راه دین مبین اسلام و هم در راه سیاست رهنمایی و تربیه سالم کند .

از جانب هم با متانت و علمیت خویش که در شق « الهیات و فلسفه » داشت در صدد بود تا امراض اجتماعی جامعه را به شکل دقیق تشخیص کرده و برای بیرون رفت از آن نخسه های لازمه را ارایه نماید تا باشد که همه نیرو های وطن تحت بیرق خیرخواهانه دین مبین اسلام متحد شده و برای سعادت بشریت خدمت کنند .

جای شک نیست که فعالیت استاد سعید افغانی در سالهای « ۱۳۵۰ هـ ش » برای تشکیل اتحادیه استادان پوهنتونها و سوق این روند صنفی بمنظور اشتراک همه نیروها در یک جبهه واحد وطنی، یکی از ارزوهای استاد برای خدمت به سعادت بشریت بود که به این طریق ایشان میخواست تا حسن تفاهم را بین تمام نیروها ایجاد کرده و زمینه حسن خیر و سلم را تقویت بخشد.

روزی با استاد سعید افغانی در دبیارمنت « علوم اجتماعی » که خود امر آن بود، پیرامون وضع جاری وطن و منطقه جرو بحث کردیم و استاد توضیحات عالمان

ارایه کرد و همیشه تاکید میکرد که حسن تفاهم باید تقویت بخشیده شود و زمینه های اعتماد بین مردمان به وجود آید؛ در آن وقت امکانات عملی بخاطر کامیابی وطن و مردم مساعد میگردد.

استاد گفت: نباید فراموش کرد که دین همه صالحین و وطنپرستان این است تا همیشه با ایمان راسخ، با تقوای وپاکی و باراستگاری و توام با علمیت و عمل مترقی و خیرخواهانه ثابت سازند که برای سعادت انسان در این جاده های پر خم و پیچ راهی هستند و در آینده خواهند بود!

در غیراز آن شما جوانان شاهد باشید! که نه مردم وطن نه هم مردمان منطقه و جهانیان بالای فکر و عمل ما اعتماد و باور نخواهند کرد و آینده پر جنجال و تاریک در پیش روی همه قرار خواهند گرفت، که حل آن کار ساده و بسیط نخواهد بود!

استاد همیشه آرام، خونسرد و منطقی صحبت میکرد، قوت جلب و جذب و تاثیر گذاری داشت و همچنان سخت میکوشید با دلایل و منطق قوی جانب مقابل را صادقانه و با اخلاص قناعت دهد، و در راه راست و مستقیم رهنمایی نماید ... در جریان صحبت از استاد اجازه خواستم تا در رابطه به سوال که در ذهنم گنگ است، جواب ارایه فرمایند؟

استاد سعید افغانی عینک های طلایی خویش از چشمان زیبایش برداشت، در حالیکه تبسم محبت آمیز در لبانش دیده میشد، با نهایت صمیمیت گفت:

بچه جان؛ شما جوانان همیشه حق دارید تا سوال کنید! اما؛ خدا کند که توانمندی جواب سوال شما را داشته باشم؛ بفرماید من سراپا گوش هستم!! با وجود اینکه حلقم خشکی میکرد که مبدا سوالم برای استادودیگران جالب نباشد با آنها تمیم گرفتم و گفتم:

من میدانم که شما هم استاد و هم داکتر الهیات و فلسفه هستید و از جانب شما همیشه ما جوانان را تشویق خدمت به جامعه و سعادت بشریت مینمایید؛ آیا این کاروان مبارزات و خاصاً حرکت صنفی استادان و محصلان که شما یکی از فعالان آن هستید، در برابر آرمان وطن مثبت واقع خواهد شد؟ استاد با لبخند زیبا که همیشه عادت شان بود، سوالم را تقدیر کرد و چنین گفت: خدا «ج» ذات توانا و دانا است و با حکمت و علم غیب که دارد از تقدیر و سرنوشت بشریت آگاه بوده و از جانب هم آن ذات مقدس به بندگان خویش اختیار لازم داده است، تا از آن بخاطر سعادت خویش و سعادت بشریت استفاده جایز نماید. فلذا؛ من شخصاً به این باور هستم که چون هدف و آرمان ما خدمت به سعادت انسان، تعالی و ترقی وطن و مردم است، پس؛ به یاری و فضل و مرحمت خداوند تعالی و همت شما جوانان و ملت فقیر وطن ما، حتماً این کشتی وطنی به منزل مقصود میرسد.

ولی؛ به شرط اینکه در موقف ایمانی و وجدانی ما خلل و وسوسه ایجاد نشود و نیت و ادارت پاک ما تحت تاثیرات شیطانی قرار نگیرد و از اعتماد مردم استفاده ناجایز نه نمایم! که در آن حالت هم در نگاه الهی و هم در مقابل اعتماد مردم و هم در نزد وجودان خویش جوابگو خواهند بود!!!

گفتم : استاد ! نقش ما جوانان و مردم در آینده وطن چیست ؟
گفت : ذات الهی ! با حکمت خویش این عالم را آفریده و بشر را در زمین به صفت اشرف المخلوقات اختیار لازم داده و پیغمبران و کتب آسمانی را به رهنمایی آنها فرستاده تا با ارشادات از آن به کمال و سعادت برسند و از نعمات زندگی استفاده جایز نمایند .

بنأ ؛ شما بر علاوه انجام دادن دین ایمانی و اسلامی ! ضامن این خاک و اقتدار این زمین و یا این وطن هستید و نقش شما جوانان در تحرک ، آبادی و در آینده وطن حتمی و ضروری است، تا از نعمات آن هم خود و هم یگران استفاده سالم و جایز نمایند .

همچنان به وضاحت باید خاطر نشان سازم که : مردم بدون وطن ، و وطن بدون مردم مفهوم ندارد و بدون حرکت سالم و منطقی ، برکت و منفعت به وجود نمی آید .

چون شما قشر جوان و آگاه این جامعه هستید مشوره من به شما و همه جوانان این است که در جوانی خوب بیاموزید ؛ اهل علم و دانش شوید ؛ و توام با آن با صداقت ، ایمانداری و منطق سالم و سازنده ؛ در کوشش شوید تا باور، اعتماد و تفاهم مردم را بدست بیاورید .

به یقین گفته میتوانم که از یک جانب دین ایمانی خود را انجام داده اید و از جانب هم مردم بالای شما باور کرده و منحیث مدافعان و متخصصین آنها این وطن و این مردم فقیر را از مشکلات نجات داده میتوانید .

صحبت ملایم ، رهنمودی و تشویق کننده استاد سعید افغانی در گوشه های طنین انداخت و قلبم را قوت بخشید و ...

حقیقت این است که استاد نه تنها یک استاد مضمون تاریخ اسلام بود، بلکه اندیشه و ارمان وطنی داشت و با منطق و دلسوزی میکوشید تا جوانان را به آموزش علم و دانش و خدمت به وطن و مردم مظلوم تشویق و رهنمایی سالم نمایند و .....
دیری نگذشت که استاد افغانی صاحب از جانب مرحوم محمد داود خان که تازه به قدرت ریاست جمهوری رسیده بود، دعوت شد تا در قضا کشور « وزارت عدلیه »
وظیفه تحقق عدالت سالم را به عهده گیرد که به این اساس استاد دیگر فرصت نیافت تا به شکل مستقیم در درس دادن اشتراک کند و نه هم دیگران این توانمندی را داشتند تا جای استاد بزرگوار را پر کنند .

دوران محصلی گذشت ، منحیث انجینر جوان به جامعه تقدیم شدم و با هزاران شوق به کار و بار آغاز کردم و از آن طریق امرار حیات میکردم ، و در پهلوی آن یاد و خاطرات استاد همیشه با من بود و با استفاده از فرصت گاه گاهی که از ولایات به مرکز کابل میامدم ، زمینه را مساعد ساخته به حضور استاد گرامی مشرف میشدم و از نصایح شان مستفید و حظ و لذت میبردم .

آخرین بار استاد بزرگوار را در مقر شورای عالی علما و روحانیون افغانستان واقع در « شهرنو - کابل » زیارت کردم .

شرایط روزگار و درد مردم و وطن، استاد را مریض و ناتوان ساخته بود، ولی؛ در مقابل قلب مهربان استاد قوت داشت، به اوج کمال و جمال رسیده بود، و کمافی السابق طرفدار تمایل به قدرت و قدرت داری نبود، و نه هم از قدرتمندان طرفداری و اطاعت بیمورد میکرد!!

بلکه با دید و فکر وسیع برای سعادت بشریت می اندیشید و کار میکرد و سخت امیدوار بود که صلح و آرامش به منصب «بی اتفاقی، خشونت، وحشت، ظلم، ستم، جنگ و جدل» غلبه کند و زمینه های سعادت بشریت را مساعد سازد. که به همین دلیل استاد در برابر همه ناملايمات وقت، استادانه و با ایمان برخورد کرد و تا آخرین رمق حیات خویش برای تنویر آذهان مردم نوشت و بخاطر دفاع از حقوق آنها در خاک خویش و در پهلوی مردم خود قرار گرفت. مولانا استاد افغانی صاحب! در جریان صحبت از وضع موجوده عدم نارضایتی کرد، رای موافق به دوام خشونت، جنگ و برادر کشی نداشت و به وضحات تام برایم گفت: اسلام؛ دین عشق و محبت و دین صلح و خیر سلم است و از جانب هم توسل با زور و نیزه راه حل نیست و بقا نخواهد داشت!!! متأسفانه باید با صراحت اظهار کرد که نفوذ و رخنه دستان شیطانی؛ به تفاهم، تعقل و منطق اجازه اولیت نمیدهد، بلکه زمینه به اقتدار رسیدن را باریختن خون انسان، مفید تلقی مینمایند!

من به این عقیده هستم که: وظیفه ایمانی و وجدانی اولاد صالح این وطن است تا وسایل و زمینه های حسن تفاهم را بخاطر تحقق صلح و آرامش تقویه بخشند. در غیر از آن، اگر دامنه خشونت و نفاق تشدید و توسعه یافت؛ در آن صورت به نفع مردم افغانستان و حتی مردمان منطقه و جهان نیست و خاصاً این ملت فقیر و بیچاره وطن، در آتش بی نفاقی خواهند سوخت که خاموش کردن آتش فتنه، کار نهایت دشوار و پیچیده خواهند بود.

چون وضع صحی استاد خوب نبود، نخواستم که مدت طولانی مزاحم شان شوم، از حضور مبارک شان اجازه طلب کردم و ایشان که به دید نم و صحبت با من سخت خوشحال بود، من را در آغوش گرم کشید، یکتعداد از کتب خویش را که در آن دو جلد کتاب تحقیقی در رابطه تصوف «خواجه عبدالله انصاری و ابوعلی سینا» شامل بود، برایم بشکل تحفه داد و تقاضا کرد که دروازه دفترش به رویم باز است و همیشه نزدش مراجعه کنم، که من قلباً از ایشان تشکر کردم و با خدا حافظی، از دفتر شان خارج شدم.

در جریان راه که هنوز هم در چرت صحبت عالمانه استاد بودم، با خود گفتم: آفرین با این بزرگ مردمان تاریخ، با وجود اینکه که در حالت ناتوانی جسمی رسیده اند، ولی؛ هنوز هم دل و افکار شان زنده است؛ و هنوز هم در فکر خدمت به مردم هستند و هنوز هم برای تامین صلح و آرامش کار و تلاش میکنند و صادقانه و بدون حراص برای بیداری آذهان مردم مینویسند و وعظ میکنند.

یاد استاد بزرگوار، گرامی باد

انجینر سرور «صالح» فبروری ۲۰۱۱ میلادی - استرلیا

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**